

Verhalen over Berlijn in reisgids-columnbundel

'Waar is de Muur' van Margriet Brandsma

Boeken - 12 juli 2006 - Auteur: Marja Verburg

(12 juli 2006) 'Waar is de Muur?' noemde Margriet Brandsma haar boek dat ze na vier jaar correspondentschap voor de NOS in Berlijn schreef. Het is de vraag die veel toeristen stellen. Omdat de stad zo snel verandert en "dit hoofdstuk van de geschiedenis slordig heeft behandeld", is steeds minder zichtbaar waar de Muur heeft gestaan. In een mix van reisgids en columnbundel geeft Brandsma antwoord op die vraag.

In eerste instantie lijkt het boek vooral een reisgids, die je mee kunt nemen als je naar Berlijn gaat. Brandsma beschrijft verschillende wandel- en fietstochten langs de route waar de Muur liep, inclusief verwijzingen naar websites, telefoonnummers van restaurants of ticketlines. Maar een echte reisgids is het boek niet. Daarin verwacht je meer informatie, betere afbeeldingen en een overzichtskaartje of plattegrond. Zo zijn de beschrijvingen van de highlights als het Bundeskanzleramt, de Rijksdag, Potsdamer Platz en het nieuwe Hauptbahnhof in het hoofdstukje 'Moet je gezien hebben', wel erg beknopt. Tegelijkertijd is het boek op sommige punten interessanter dan de standaard reisgidsen. Daarin kom je meestal geen hoofdstukken tegen over industriële monumenten, 'woonmachines' en afvalbergen.

Socialistische sporen

Na de eerste 'reisgids'-hoofdstukken doet het boek meer recht aan de ondertitel: 'Verhalen over Berlijn' en wordt het ook voor de thuisblijvers interessanter. De verhalen hebben niet altijd direct iets met de Muur te maken, maar zijn vaak wel onderhoudend en origineel. Dat laatste is een verdienste voor een boek over een stad waar al zo verschrikkelijk veel over geschreven is, ook in het Nederlands.

Brandsma vat, soms wel erg kort, hoofdstukken uit de roerige Berlijnse geschiedenis samen en illustreert die aan de hand van portretten, citaten reportages. Vooral in die reportage-achtige hoofdstukken is Brandsma sterk. Zo volgt na een hoofdstuk over de Karl Marx Allee een gesprek met een Nederlandse vrouw die vijftig jaar in deze DDR-paradestraat woonde. Dergelijke portretten las

je een paar jaar geleden veel in de Berlijnse kranten, toen de Karl Marx Allee vijftig jaar bestond, maar blijven interessant. Je kunt je opeens iets voorstellen bij de socialistische droom van solidariteit en soberheid.

Je kreeg niet zomaar een huis aan de Karl Marx Allee, vertelt de vrouw aan Brandsma. Iedereen wilde daar wel wonen. Je moest meegeholpen hebben aan de bouw ervan, "zonder vergoeding uiteraard" of elders je socialistische sporen hebben verdiend. Maar dan had je ook wat: saamhorigheidsgevoel en schone gangen in gigantische wooncomplexen. "Je zag het land onder je handen opbloeien", aldus de vrouw. Des te groter de deceptie na de *Wende*: de solidariteit was snel verdwenen en de huren stegen dramatisch.

Wilde zwijnen

In het hoofdstuk 'Brandende vragen' over de Stasi gaat Brandsma in historisch opzicht wel erg kort door de bocht. Ze citeert Wolfgang Schwanitz, oud-topman van de geheime dienst van de DDR, die vertelt over de "warme kameraadschap" en de "prachtige gemeenschappen" die binnen de Stasi te vinden waren. Zo erg was het allemaal niet wat er in de DDR gebeurde, vinden oud-Stasi-medewerkers. "Slachtoffers vertellen andere verhalen", vervolgt Brandsma, en noemt enkele voorbeelden van mentaal en fysiek geweld in DDR-gevangnissen. "Twee werelden, twee waarheden", conculdeert ze tenslotte, waarmee ze de verhalen onterecht gelijk aan elkaar stelt.

Maar als Brandsma verderop in het boek ingaat op actuele trends en gebeurtenissen, is het weer een plezier om te lezen. Ze vertelt dat de vossen- en wilde zwijnenpopulatie in Berlijn enorm is toegenomen de laatste jaren. De vossen - het zijn er naar schatting zo'n 1300 tot 1600 - hadden het leegstaande Palast der Republik (dat inmiddels overigens wordt [afgebroken](#)) uitgekozen als plek waar ze hun jongen krijgen en opvoeden. "Verontruste buurtbewoners belden de gemeente omdat ze vossen achter de ramen van het Palast zagen." Toch zijn ze niet gevaarlijk, stelt Brandsma de lezer gerust. Zo snel kom je geen vos tegen als toerist in de stad. Wel moet je oppassen met de wilde zwijnen, die vooral in koude winters uit hun bossen naar de stad komen, op zoek naar voedsel bij snackbars en restaurants. In 2003 moesten er twee worden afgeschoten, omdat ze bij een kinderdagverblijf rondhingen.

Westalgie

Brandsma laat ons ook kennis maken met een ander nieuw fenomeen: *Westalgie*. Dit verlangen naar de oude grandeur van West-Berlijn doet zijn intrede nu "de symbolen van het nieuwe Berlijn allemaal in het oosten" staan. Bahnhof Zoo zal een onbetekenend station worden nu alle internationale treinen naar het nieuwe

Hauptbahnhof rijden. Beroemde café's, theaters en bioscopen in de Kantstrasse en de Kurfürstendamm sluiten hun deuren omdat "politici, kunstenaars en intellectuelen" niet meer in de West-Berlijnse wijk Charlottenburg maar in het Oost-Berlijnse Mitte wonen. De Berlinale, het Berlijnse filmfestival, is inmiddels gecentreerd rond Potsdamer Platz. *Westalgie* in plaats van *Ostalgie* "en waarom niet?" vraagt Brandsma. "Het heeft Oost-Berlijn zeker geen kwaad gedaan."

Brandsma's boek biedt verrassende, vlot geschreven verhalen over Berlijn tussen minder sterke hoofdstukken. Ze is vooral goed in haar reportages. De onderlinge samenhang in het boek ontbreekt hier en daar maar over het geheel genomen is het onderhoudend, ook als je geen reisje naar Berlijn hebt gepland.

Marja Verburg is historicus en medewerker voorlichting bij het Duitsland Instituut Amsterdam

- Margriet Brandsma: 'Waar is de Muur? Verhalen over Berlijn'
Uitgeverij Conserve, Schoorl 2006, 17 euro
ISBN 90 5429 219 9 NUR 301

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2565/verhalen-over-berlijn-inreisgids-columnbundel>